

Lokalbaner: Fortid. Nutid. Fremtid

Forslag til Special Session på Trafikdage

Malthe Rosenkvist Andersen, Danske Regioner, malra@regioner.dk

Morten Brønnum Andersen, Danske Regioner, morba@regioner.dk

Baggrund

En ny rapport om de vstdanske lokalbaners tilstand og investeringsbehov (*Infrastrukturanalyse 2027-2040*) behandler flere baners høje alder, hvilket betyder, at de ikke blot kræver mere vedligehold, men også står foran en snarlig sporfornyelse. Rapporten viser, at 75 pct. af sporene når en alder på mere end 40 år inden udgangen af 2040 – og kvantificerer udgifter til klimasikring af banerne. Resultaterne af rapporten vil blive præsenteret og sammenstillet med en tidligere rapport om de Østdanske lokalbaner.

Der er aktuelt fokus på baner:

- Ekspertudvalgets rapport og anbefalinger satte fokus på banernes relativt høje omkostninger samt at regionerne nu selv står med en større del af det økonomiske ansvar. Der afventes en evt. politisk opfølgning på ekspertudvalgets anbefalinger.
- En igangværende sektoranalyse¹ af DSB bestilt af Transportministeriet skal forberede et kommende udbud af DSBs togtrafik. Sektoranalysen omfatter ud over DSBs kørsel forventeligt også de statslige sidebaner (banerne GoCollective aktuelt betjener samt hvor lokalbaneselskaber aktuelt kører for staten).
- En igangværende budgetanalyse af DSB bestilt af Transportministeriet, der bl.a. skal vise mulige besparelsetiltag gennem servicereduktioner.

Formål

At banerne er i bevægelse og til diskussion er ikke en ny foreteelse – tværtimod, jf. bilag. Sessionen ønsker på baggrund af den historiske og omskiftelige tilværelse for banerne samt i lyset af den nye vstdanske rapport, anbefalinger fra ekspertudvalg samt med evt. input fra kommende sektor- og budgetanalyser at sætte fokus på lokalbanernes udfordringer og muligheder.

Banernes økonomi er udfordret. Formålet er facilitere en faglig diskussion og drøftelse af banernes funktion og fremtid.

- Hvilken værdi giver banerne til de samfund de betjener?
- Kan busser eller andre mobilitetsformer garanterer samme værdi?

¹ Det er uafklaret hvornår sektor- og budgetanalyse bliver offentliggjort.

- Hvad skal der til, for at fremtidssikre baner – herunder skal nogle baner prioriteres og skal det evt. ske på bekostning af andre?

Temaer/oplæg

Er det holdbart at fortsætte ad det nuværende spor? De nuværende økonomiske rammevilkår har en konserverende effekt for banerne. Regioner bruger en stadig større andel af midler til kollektiv transport på baner, der transporterer relativt få passagerer. Mange lokalbaner står over for større investeringer frem til 2035, og vil alt andet lige komme i økonomisk efterslæb. Men banerne er også andet end en udfordret økonomi – de er også en velfærdsydelse, der har stor betydning for lokalsamfundets identitet

Skal baner – der samtidigt står overfor slutningen på deres økonomiske levetid og har et begrænset passagermæssigt potentiale – nedlægges til fordel for betjening via busløsninger og fleksibel kollektiv mobilitet? Sparede midler kan anvendes til alternative løsninger samt bidrage til øget frekvens på de tilbageværende baner mhp. at gøre dem mere attraktive – hvormed en negativ spiral forhåbentlig kan vendes til en positiv.

Hvordan banernes fremtid bør se ud, vil temavist blive drøftet med et panel og med inddragelse af tilhørerne. Emnerne til drøftelse forventes at være banernes økonomi vs. velfærdstilbud, potentialerne i alternativer til baneløsninger, udvikling af nye løsninger vs. prioritering af de eksisterende. Paneldeltagerne ventes at repræsentere banebranchen (lokalbaneselskaber, Nordisk Jernbaneforum), interesseorganisationer (DPT, Landdistrikternes Fællesråd, FDM, Dansk Erhverv og DI) samt repræsentanter for nye løsninger (NaboGo, GreenMobility) samt universiteter (Otto Anker Nielsen, Mogens Fosgerau).

Forslag til emneindplacering

”Kollektiv trafik”. ”Skinnebåren transport” kan være et alternativ, men ønsket er ikke at afdække lokalbanerne *per se*, men som en integreret del af den kollektive trafik. ”Samfundsøkonomi på transportområdet” kan være en anden alternativ placering.

Bilag: Banernes omskiftelige og omtumlede tilværelse

19. århundrede:

- De første jernbaner i Danmark blev etableret i 1840erne som privatbaner.
- I 1880 overtog staten Sjællandske Jernbane Selskab. Drift af hovedbaner blev generelt en statsopgave.
- I 1890erne ønskede mange købstæder at knytte handelen til sig. Nødvendig finansiering fra sognekommuner og lokale rigmænd medførte til tider kringlet linjeføring og længere rejsetid.

20. århundrede:

- Efter 1. verdenskrig blev last- og rutebiler udbredte, hvilket pressede banerne.
- 2. verdenskrig udfordrede vejtrafikken til gavn for banerne, der transporterede tørv og brunkul.
- 1950-60erne: Biler presser banerne. Udløb af kommunale økonomiske garantier lukker privatbaner.
- 1973: Oliekrisen satte stort set stop for nedlæggelser af baner.

21. århundrede:

- 2001: Privatbaner overdrages til amterne – inkl. investeringstilskud i 15 år (endnu ikke opdateret)
- 2022-25: Statsligt tilskud på 700 mio. kr. til privatbaners vedligeholdelseefterslæb.
- 2025: Danmarks første batteritog bliver indviet i Midtjylland.